

Makalenin Dergiye Ulaşma Tarihi: 06.05.2015
Yayın Kabul Tarihi: 12.12.2015

Türkiye'deki Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Kültürlerarası Etkileşim Algısının İncelenmesi*

An Investigation of Foreign Students' Perception of Intercultural Interaction in Turkey

Yrd. Doç. Dr. Ramin ALİYEV **
Prof. Dr. Selahiddin ÖĞÜLMÜŞ ***

Öz

Araştırmanın genel amacı, farklı kültürlerden gelen bireylerin eğitim ortamlarında birbirleriyle olan ilk etkileşimlerine ilişkin algılarını çeşitli değişkenler açısından incelemektir. Çalışma, kültürlerarası etkileşim algısının çeşitli değişkenler açısından ele alındığı tarama modelinde bir araştırmadır ve Türkiye'de öğrenim gören yabancı uyruklu üniversite öğrencilerinin eğitim ortamındaki ilk etkileşim algılamaları incelenmiştir. Araştırma grubunu, yurtdışından Türkiye'ye gelmiş ve öğrenimlerine farklı üniversitelerde devam eden farklı yaşlardaki, Kafkasya ve Avrupa'dan 192 öğrenci oluşturmuştur. Verilerin toplanması için, yabancı uyruklu öğrencilere "Kişisel Bilgi Formu", Ling Chen tarafından geliştirilen ve araştırmacı tarafından uyarlanan "Kültürlerarası Etkileşim Algısı Ölçeği" uygulanmıştır. Bazı değişkenler açısından kültürlerarası etkileşim algısının farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için t testi, grupları birbirleriyle karşılaştırıp farkı bulmak için de "tek yönlü varyans analizi" (ANOVA) ve çoklu regresyon kullanılmıştır. Kültürlerarası etkileşim algısı ve onun alt boyutları olan, etkileşimde güçlük ve etkileşimde uyumun, cinsiyet, medeni durum, yaş, Türkiye'deki ikamet süresi, geldiği ülke, ülkesinde ikamet ettiği yerleşim birimi, öğrenim gördüğü alan, Türkiye'de nerede oturduğu ve Türkiye'de kiminle yaşadığı değişkenlerine göre farklılaşp farklılaşmadığı araştırılmıştır.

* Bu makale Ramin Aliyev'in doktora tezinden üretilmiştir

** Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Anabilim Dalı, GAZİANTEP, aliyevus@gmail.com

*** Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, ANKARA, s.ogulmus@gmail.com

madığı incelenmiştir. Araştırmada, 21-22 yaş düzeylerinde etkileşimde güçlüğü azaldığı bulunmuştur. Kafkasya'dan gelen öğrencilerin genelde eğitim ortamında diğer ülkelere göre daha olumlu etkileşim deneyimleri edindikleri bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler : Kültürlerarası Etkileşim Algısı, Yabancı Uyruklu Öğrenci, Erasmus, Tömer

Abstract

The overall objective of the study, for a variety of variables is to examine the perceptions of individuals from different cultures' first interactions with each other in educational environments. The study, in terms of various variables of perception of intercultural interaction is a survey model and investigated the perceptions of international students, studying in Turkey, first interaction in an educational setting. Research groups from abroad who came to Turkey and continue their education at different ages in different universities, the Caucasus and Europe, consisted of 192 students. The collection of data for foreign students "Personal Information Form", Ling Chen and developed by the researcher based on the "Perception of Intercultural Interaction Scale". Some of the variables to identify the effect of the perception of intercultural interaction in terms of t-test to compare the groups with each other in order to find the difference in the "one-way analysis of variance" (ANOVA) and multiple regression were used. Perception of intercultural interaction and its sub-dimensions; interact with and interact with the difficulty of harmony, gender, marital status, age, duration of residence in Turkey, country of origin, country of residence lived where in the country of origin, major lives where in Turkey, lives with who in Turkey studied according to these variables. In this study, in 21-22 years age range were found to decrease levels of difficulty to interact. Students from the Caucasus in general educational environment has gained experience positive interactions than in other countries.

Key Words: Perception of Intercultural Interaction, International Students, Erasmus, Tomer (Turkish Teaching, Research and Application Center)

Giriş

İnsanlar çoğu zaman farkında olmasalar bile dünya hakkında kültürel bir bakış açısıyla bilgi edinmekte; görerek, işiterek, dokunarak, tadını alarak veya koklayarak dış dünyadan aldığı bilgileri kültürel düşünce kalıpları çerçevesinde değerlendirmekte ve bu doğrultuda tutum ve davranışlar geliştirmektedir.

Kişi en basit ve objektif olduğunu düşündüğü algılarında bile aslında içinde yetişmiş olduğu kültürün anlam kodlarını kullanmaktadır. Algı nesnesi aynı olduğu halde, yüklenen anlam ve buna bağlı olarak o nesneye karşı sergilenen tutum ve davranışlar kültürden kültüre farklılık göstermektedir. Algı nesnesi canlı veya cansız her ne ise onu tanıyıp tanımamamız da yine kültürün bir parçasıdır. Bir başka ifadeyle, bakılan şey aynı olsa bile görülen şey farklı olmaktadır (Şahin,

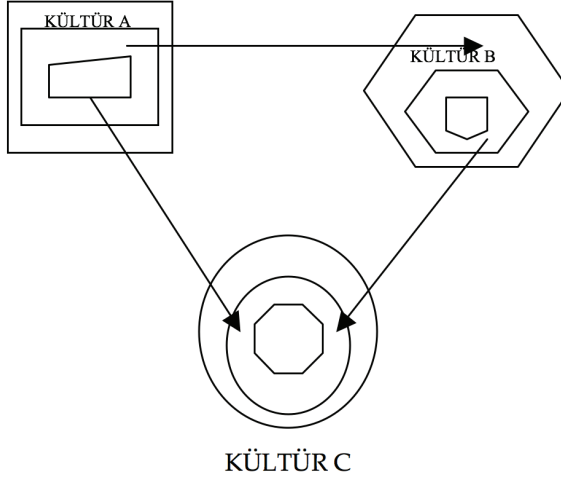
2001). O halde sorun, bireyi çepeçevre kuşatan ve bir parçası olduğu bir sistemden çıkıp başka bir sisteme girdiğinde başlamaktadır.

Bir insan farklı bir sisteme girdiğinde kendi kültüründe bazı eylemleri hiç düşünmeden, kimi zaman bilinçsizce yaptığını, ancak bunların her kültürde var olan evrensel olgular olmadığını ve belki de ilk kez gözden geçirilmeleri gerektiğini anlamaktadır. Fakat bunun anlaşılması, yani kişinin çevresinde ne olup bittiğini anlaması ve karşısındaki insanların aslında kendisinininki gibi girift ama kendisinininkinden farklı bir sistemin içinde yetiştiklerini ve bu sistemin bir parçası olduklarını fark etmesi, bu sistemin anlam kodlarına göre düşünüp davrandıklarını kavraması kolay olmamakta, hatta her bireyin bu sonuca ulaşması bile garanti edilememektedir.

Kültürel farklılıklarla yüz yüze gelinen bu süre içerisinde birey bir süre nerede nasıl davranması gerektiğini, o toplumda bir yabancı da olsa diğerlerinin kendisinden ne beklediğini, kendisinin onlardan ne beklemesi gerektiğini, yeni toplumdaki rolünün ne olduğunu, neyi nasıl değerlendirmesi hatta neyi nasıl kullanması gerektiğini bilememektedir. Örneğin Azerbaycan toplumunda herhangi bir lise veya üniversitede öğretmen olan bir kişinin, Türkiye'de öğretmenlik yapmaya başlaması halinde bu kişiden Türkiye'de de aynı rolü yerine getirmesinin beklenileceğini söyleyebiliriz. Ancak, burada gözden kaçırılmaması gereken nokta öğretmenin evrensel rolünün *öğretmek* olduğunu kabul etmekle birlikte, bu rolün nasıl yerine getirileceğinin kültürel olduğudur.

Etkileşim algılamaları, çeşitli kültür içi ilişkilerde etkileşimlerin tanımlanmasına veya ilişki türlerinde kültürlerarası farklılıkların kıyaslanmasına bir ölçüt oluştursa da, bu algılamalar doğrudan kültürlerarası iletişim araştırmasına uyarlandığında tek başına yeterli olmayabilir. Değişik kültürlerden gelen katılımcıların rol aldığı kültürlerarası iletişimde genellikle, daha önce de değinildiği gibi, kültür içi iletişimde sorun yaratmadığı kanıtlanmış belli özellikler rol oynamaktadır. Bu nedenle kültürlerarası etkileşim algılamaları, kültür içi etkileşim algılamaları ile örtüşebilir, ancak birebir aynı olmayabilir. İkinci bir husus da şudur: İlgi odağı ilişkinin kendisinden ziyade etkileşim süreci olduğunda, algılama değişebilir ve bu durum da dikkat farklılığını yansıtabilir.

Bu üç boyutu da içeren kültürlerarası iletişime ilişkin örnek model aşağıda sunulmuştur.

Şekil 1. Kültürlerarası İletişim Modeli (Samovar ve Porter, 1991).

Burada her kültür farklı bir geometrik şekil ile gösterilmektedir. A ve B şekilleri birbirine benzeyen geometridedir. A ve B şekline eşit uzaklıktaki C şekli ise ikisinden de farklı bir şekildir. Buradaki her şekil, birbirine benzemeyen ve kültür ailesini etkileyen bir kültürü temsil eder. C kültürünün, içinde bulunduğu diğer kültürlerin etkisi ile şekillenmiş bir bireyi temsil ettiğini söyleyebiliriz. Buradan iki sonucu çıkarabiliriz: (a) Kültürler arasındaki etkileşim, bireyin kültürel şekillenmesine yardım etmektedir (b) Birey üzerinde değişikliğe sebep olan en büyük güç kültürdür.

Şekil 1’de, kültürlerarası mesaj üretme, yollama ve algılama, birbirleri ile ilişkili olan oklar ile ifade edilmiştir. Bir mesaj belli bir kültürden çıktığı zaman gönderici tarafından tasarlanarak şifrelenir. Mesaj, başka kültürden bir bireye ulaştığı zaman değişime uğrar. Çünkü mesaj, alıcı tarafından çözülürken kültürün neden olduğu değişime maruz kalır. Bu değişimin nedeni kültürel farklılıktır. Mesajın alıcı tarafından çözülen anlamı ile gönderici tarafından yüklenen anlamı farklı olabilir.

Modele göre, A ve B kültürü arasında meydana gelen değişim, A ile C veya B ile C arasında meydana gelenden çok daha azdır. Çünkü A ile B kültürleri arasında büyük benzerlikler vardır. Bundan dolayı, kültürel farklılıklar ve alıcının da etkisi ile çözülen mesaj, orijinal mesaja benzer çıkmaktadır. C kültürünün, A ile B’den oldukça farklı olması nedeniyle algılanan mesaj da çok farklı olacaktır.

Etkileşim Algılamaları

Kültürlerarası iletişim literatüründe yüz yüze etkileşimlerin dikkate değer özellikleri rapor edilmiştir. Örneğin; kültür içi etkileşimlerle karşılaştırıldığında, kültürlerarası etkileşimlerin daha fazla belirsizliğe (Gudykunst, 1983; Gudykunst vd. 1987), daha fazla endişeye (Stephan ve Stephan, 1985) ve özellikle ilk tanışmalarda iletişim kalitesinin daha düşük olmasına (Hubbert vd. 1999) neden olduğunun algılandığı tespit edilmiştir. Bu özellikler, kültürlerarası etkileşimlerle kültür içi etkileşimler arasındaki ayrımı ortaya koymaktadır. Bu çalışmalar, kültür içi ve kültürlerarası ortamlarda büyük değişiklikler gösteren ve kültürlerarası iletişim becerisi için etkileşim uyumuna etkide bulunabilecek iletişim unsurlarını ortaya koymaktadır. Bu nedenle kültürlerarası iletişimin, belirsizlik, endişe ve iletişim kalitesindeki değişimlerin açıklanmasına yardımcı olabilecek spesifik unsurların tanımlanması önem arz etmektedir.

İletişim algısı katılımcıların kendi aralarında etkileşimlerini içerir. İletişim algılamaları, çeşitli ilişkilerde iletişim özelliklerinin bir göstergesi olarak ele alınmış olup, iletişim davranışlarındaki değişikliklerle ilgilidir. Knapp, Ellis ve Williams (1980), aynı kültürden bireylerin etkileşimlerinde görülen iletişim algısına yönelik üç boyut oluşturmuştur. *Kişiselilik* (personalness), katılımcıların ilişkilerindeki yakınlığın veya bireyler arası mesafenin bir sonucudur. Yakın kişisel ilişkilerde etkileşimin katılımcıları, genellikle yüksek derecede bir yakınlık algılarlar. *Uyum* (synchorny), etkileşimin ılımlı koordine edildiği anlamına gelmektedir ve bu da genellikle katılımcıların birbirlerinin kültürleriyle ilgili bilgilerine karşılıklı olarak aşına olmalarının bir sonucudur. Birbirleriyle daha önce etkileşimde bulunan veya benzer sosyokültürel zeminden gelen kişiler, aralarındaki iletişimde daha yüksek derecede bir uyum algılamaktadırlar. *Güçlük* (difficulty), iletişimde algılanan engellerle ilgilidir. Bir etkileşimde uyum eksikliği olması, her zaman için bir etkileşimin güç olduğu şeklinde bir algılamaya yol açmayacağından, güçlüğü sadece uyum eksikliğinden ortaya çıkmadığı anlaşılmaktadır. Bir etkileşimin güç olarak algılanabilmesi için genel bilgi alışverişi veya temel karşılıklı anlayış açısından ciddi eksiklerinin bulunması gerekir. Güçlük, iletişimin karşısına engellerin çıkması ve uyumda kesin bir değişimin olmasının göstergesidir.

İletişim algılamalarının üç boyutu, bireyler arası ilişkinin tanımlanmasına büyük ölçüde yardımcı olmaktadır. Grup içi ve grup dışı ayrımının yanı sıra grup içi ve grup dışı etkileşimin karşılaştırılmasında da bu yapı çok etkilidir. Örneğin; Gudykunst, Yoon ve Nishida (1987), grup içindeki etkileşimlerle kıyaslandığında dış gruplarla etkileşimlerin genellikle daha az bireysel, daha az uyumlu ve daha güç olduğunu ve Amerika Birleşik Devletleri, Japonya ve Güney Kore vatandaşları arasında bu ayrımla ilgili çapraz kültürel farklılıklar olduğunu ortaya koymuşlardır.

Cai ve Rodriguez'in (1996) araştırmasında ise, kültürlerarası etkileşimde güçlüğü, bireyin iletişim kuracağı kişinin yabancı olduğunu ya da konuşmalar esnasında karşısındakinin söylediklerini anlamayacağını algılamasıyla başladığını

belirtmektedir. Bu yüzden yabancılık algısı oluşmuşsa, uyum da oluşmaz. Bu durumda farklı kültürden birisiyle iletişime geçeceğinin bilincinde olan kişiler, karşısındakinin kültürel kimliğini bilmeyenlerden, daha kolay uyum sağlar.

Son yıllarda hem Türkiye’de hem de diğer ülkelerde meydana gelen toplumsal değişiklikler de dikkate alınarak, Türkiye’de yaşayan yabancı uyruklu bireylerin etkileşiminin niteliğine ilişkin algıları ve bunu etkileyen faktörlerin karşılaştırmalı olarak araştırılması gerekmektedir. Zira Türkiye Cumhuriyetine eğitim amacıyla farklı kültürlerden gelen bireylerin birbirleriyle olan etkileşimlerinin niteliğini nasıl algıladıkları bilinmemektedir ve kültürlerarası etkileşimde algıyı ölçen Türkçe bir ölçme aracı da bulunmamaktadır. Bu nedenle bu çalışmanın amacı, farklı kültürlerden gelen bireylerin eğitim ortamlarında birbirleriyle olan ilk etkileşimlerine ilişkin algıladıklarını çeşitli değişkenler açısından incelemektir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırma, kültürlerarası etkileşimin çeşitli değişkenler açısından ele alındığı tarama modelinde bir araştırmadır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 2004). Bu araştırmada veriler, yurtdışından Türkiye’ye gelmiş ve öğrenimlerine farklı üniversitelerde devam eden farklı yaşlardaki bireylerden elde edilmiştir.

Evren ve Örneklem

Bu çalışmada yer alan katılımcılar, yükseköğretim için Türk Cumhuriyetlerinden (Azerbaycan, Kırgızistan, Kazakistan, Türkmenistan, vb.) ve Avrupa ülkelerinden (Hırvatistan, Hollanda, İngiltere, Çekoslovakya, vb.) Türkiye’ye gelen yabancı uyruklu üniversite öğrencileridir. Bu öğrencilerin bir kısmı, üniversite öğrenimine hazırlık için TÖMER’de (Türkçe Öğretim, Araştırma ve Uygulama Merkezi) dil eğitimi görenler, bir kısmı ise Erasmus değişim programıyla Türkiye’ye gelen öğrencilerdir. Bu gruptaki katılımcıların Türkiye’de kalış süresi 1-2 yıl kadardır.

Bu çalışmanın evreni, Ankara Tömer’de öğrenim gören veya Erasmus programıyla Ankara’da eğitim alan öğrencilerdir. Tanımlanmış bir evreni temsil eden belli bir örneklem grubu yerine, bu araştırmada verilerin belli özelliklere sahip olan bireylerden oluşan bir araştırma grubundan elde edilmiş olmasının nedeni, incelenen konunun amaçlı örneklem almayı gerektirmiş olmasıdır. Araştırmanın belli bir araştırma grubu üzerinde yürütülmesi, araştırmacının, evrenin soruna en uygun bir kesimini gözlem konusu yapması demektir ve buna bazı kaynaklarda amaçlı örnekleme de denmektedir (Sencer, 1989). Amaçlı örnekleme araştırmacı evrenle ilgili daha önceki kuramsal bilgilerin yanı sıra kendi bilgilerine ve araştırmanın özel amacına dayanarak bir örneklem belirlemektedir (Fraenkel ve Wallen, 2006).

Araştırma kapsamında 220 katılımcıya veri toplama araçları uygulanmış, bu uygulamada elde edilen veriler kontrolden geçirilmiştir. Verilere ilişkin ilk inceleme sonuçlarına göre, ölçeklerdeki maddelerin %5 veya daha fazlasını boş bırakan ya da cevaplarında açıkça merkeze kayma eğilimi gözlenen toplam 20 kişi araştırma grubundan çıkarılmıştır. Kalan 200 kişi üzerinde yapılan uç değer analizleri sonucunda da 8 gözlem analiz dışı bırakılmış, böylece geriye kalan toplam 192 katılımcıdan elde edilen verilerle analizler gerçekleştirilmiştir. Katılımcılarla ilgili demografik bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Araştırma Grubunun Çeşitli Değişkenlere Göre Dağılımı

Değişken	Düzy	N	%
Cinsiyet	Kadın	80	41.7
	Erkek	112	58.3
Medeni Durum	Evli	18	9.4
	Bekâr	174	90.6
Türkiye'de Kalış Süresi	1 yıl	175	91.1
	2 yıl	17	8.9
Gelen Ülke / Bölge	Kafkasya	111	57.8
	Avrupa	81	42.2
Türkiye'de Oturduğu Yer	Ev	159	82.8
	Yurt	33	17.2
Yaş	1. 18 – 20 yaş	60	31.3
	2. 21 – 22 yaş	71	37.0
	3. 23 yaş ve üstü	61	31.8
Yerleşim Birimi	1. Köy	20	10.4
	2. Kasaba	26	13.5
	3. Şehir	146	76.0
Birlikte İkamet Ettiği kişi	1. Kendi vatandaşı	80	41.7
	2. T.C vatandaşı	31	16.1
	3. Yalnız	22	11.5
	4. Diğer	59	30.7

Tablo 1'de görüldüğü gibi; cinsiyete göre dağılımda erkeklerin sayısının (N=112, %58.3) yüksek olduğu, medeni duruma göre dağılımda bekârların sayısının (N=174, %90.6) yüksek olduğu, Türkiye'de kalış süresine göre dağılımda 1 yıl kalanların sayısının (N=175, %91.1) yüksek olduğu, gelen bölgeye göre dağılımda Kafkasya'dan gelenlerin sayısının (N=111, %57.8) yüksek olduğu, Türkiye'de oturdukları yere göre dağılımda yurttan oturanların sayısının (N=33, %17.2) az olduğu, yaşa göre dağılımda 21-22 yaş aralığındaki bireylerin sayısının (N=71, %37.0) yüksek olduğu, ülkelerindeki yerleşim birimine göre dağılımda köyde oturanların sayısının (N=20, %10.4) az olduğu, Türkiye'de birlikte ikamet ettiği kişiye göre dağılımda ise kendi vatandaşlarıyla oturan sayısının (N=80, %41.7) yüksek olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada veriler “Kişisel Bilgi Formu” ve Ling Chen (2002) tarafından geliştirilen, araştırmacı tarafından Türkçeye uyarlanan “Kültürlerarası Etkileşim Algısı Ölçeği” (Perceptions of Intercultural Interaction Scale) kullanılmıştır. Ölçeklerle ilgili bilgiler detaylı bir şekilde aşağıda verilmiştir.

Kişisel Bilgi Formu

Katılımcıların cinsiyet, medeni durum, yaş, Türkiye’deki ikamet süresi, geldiği ülke, ülkesinde ikamet ettiği yerleşim birimi, öğrenim gördüğü alan, Türkiye’de nerde oturduğu ve Türkiye’de kiminle yaşadığı gibi demografik özelliklerine ilişkin bilgileri toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Kişisel Bilgi Formu, diğer ölçme aracıyla birlikte kullanılmıştır.

Kültürlerarası Etkileşim Algısı Ölçeği

Farklı kültürel özgeçmişlere sahip kişiler arasındaki etkileşimin niteliğinin, etkileşime giren kişilerce nasıl algılandığını belirleyebilmek amacıyla araştırma grubuna Kültürlerarası Etkileşim Algısı Ölçeği (Perceptions of Intercultural Interaction Scale) uygulanmıştır. Kültürlerarası Etkileşim Algısı Ölçeği, Chen (2002) tarafından geliştirilen ve toplam 15 maddeden oluşan 7’li likert türü bir ölçektir. Ölçek, farklı kültürlerden gelen bireylerin birbirleriyle ilk kez etkileşime girdiklerinde bu etkileşimin niteliğini nasıl algıladıklarını belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Bu ölçek kullanılarak, örneğin Amerika’da bir üniversitenin yabancı öğrenci bürosuna gelen öğrencilerin Amerikalılarla girdikleri ilk etkileşimlerinin niteliğine ilişkin algıları incelenmiştir. Ölçekte, etkileşimin şimdiki ve gelecekteki seyrine veya tarafların memnuniyet düzeylerine ilişkin maddeler (Örneğin; “Birbirimizi anlamakta sorun yaşadık”, “İletişimde kesintiler oldu”, “Konuşma stilimiz arasında koordinasyon var gibiydi”, “Zamanımız olsaydı, çok daha farklı konuları da tartışabilirdik”) yer almaktadır. Katılımcılardan, ölçekteki her bir maddenin kendi durumlarını ne ölçüde yansıttığını 1 (hiç uygun değil) ile 7 (tamamen uygun) arasında puan vererek derecelendirmeleri istenmektedir.

Ölçekteki yedi madde, Knapp ve arkadaşları (1980) tarafından oluşturulan başka bir ölçekten uyarlanmıştır. Bu maddeler uyum ve güçlük faktörleri olarak adlandırılmıştır. Chen (2002), daha önce yapılan ve katılımcıların ilk kültürler arası etkileşimde düşüncelerini yazılı olarak verdikleri araştırmadan elde edilen verilere dayanarak geri kalan sekiz maddeyi kendisi oluşturmuştur. Yazılı olarak verilen bu düşünceler kültürler arası iletişimde bulunan bireylerin etkileşimleri hakkındaki ortak algılamaları ortaya koymuştur. Katılımcılar neler hakkında konuşmaları gerektiği, neler hakkında konuşabilecekleri ve neler hakkında konuşmak istediklerini ve etkileşim ile etkileşimde buldukları bireyler hakkında edindikleri izlenimleri belirtmişlerdir. Analiz sonucu ölçeğin kültürlerarası etkileşimdeki algıyı ölçme bakımından geçerli bir ölçek olduğuna (Cronbach Alfa .92) karar verilmiştir.

Faktör yapısının doğrulanması için yapılan analizde KMO .88 olarak hesaplanmıştır (Kim ve Mueller, 1978). Bunun üzerine 15 madde arasındaki ilişkinin temelinde yatan yapının tanımlanabilmesi için faktör analizi yapılmış, 1.0'dan büyük özdeğere sahip faktörler anlamlı kabul edilmiştir (Hair vd., 1995). Bu özdeğerle oluşturulan kesit noktası dört faktör olarak belirlenmiş, ancak eleme grafiğinde (scree plot) 3 faktörlü bir yapı görülmüş ve eleme grafiği tercih edilerek 3 faktörlü yapının daha uygun olacağına karar verilmiştir. Ardından üç faktör esas alınarak varimax yöntemi uygulanmıştır. Uyum adı verilen ilk faktör toplam varyansın %45.1'ini, güçlük adı verilen ikinci faktör %9.5'ini, ortak zemin adı verilen üçüncü faktör ise %8.42'sini açıklamaktadır. Ölçekten alınan puan arttıkça, kişinin etkileşim algısı daha olumlu olmaktadır. Yani ölçekten yüksek puan alınması, daha fazla uyum sağlandığı ve daha az güçlük çekildiği anlamına gelmektedir.

Kültürlerarası Etkileşim Algısı Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması

Ölçeğin Güvenirliği

Ölçeğin güvenirliliği için iç tutarlılık katsayısı (alfa) hesaplanmıştır. Yapılan analiz sonucunda ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .76 olarak bulunmuştur. Bu değer orta düzeyde bir iç tutarlılığa işaret etmektedir. Yapılan faktör analizi ve güvenilirlik analizi sonuçları kültürlerarası etkileşim algısı ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu ve Türkiye'de kullanılabileceğini göstermiştir.

Ölçeğin Geçerliliği

Dil Geçerliliği: Kültürlerarası Etkileşim Algısı Ölçeği'nin dil geçerliliğini belirlemek amacıyla aşağıdaki işlemler yapılmıştır. Orjinali İngilizce olan ölçek, Ankara, Gazi ve Hacettepe Üniversitelerinde akademisyen olan beş kişi tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Sonra bu çeviriler bir araya getirilmiş ve farklı çeviriler varsa, çeviri yapan kişilerle görüşülerek ortak cümle haline getirilmiştir. Ortaya çıkan Türkçe form farklı beş kişi tarafından tekrar İngilizceye çevrilmiştir. Uzman görüşü alınarak elde edilen İngilizce ve Türkçe formlar, hem Türkçe hem de İngilizce bilen 20 kişiye uygulanmış, kişilerin İngilizce ve Türkçe verdiği cevaplar arasında yüksek korelasyon bulunmuştur. Uzman görüşleri esas alınarak ölçeğin çevirisi açısından paralellğin sağlandığı saptanmıştır.

Yapı Geçerliliği: Yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Kültürlerarası Etkileşim Algısı Ölçeği için 152 kişiden elde edilen veriler kullanılmış, yapılan faktör analizinde KMO .77 çıkmıştır. Bu durum örneklem büyüklüğünün faktör analizi için yeterli olduğunu göstermektedir. Bartlett testi sonucu da anlamlı bulunmuştur [$\chi^2 = 865,42, P < .01$]. Bu sonuçlar verinin faktör çıkartmak için uygun olduğunu göstermektedir.

Kültürlerarası Etkileşim Algısı Ölçeği'nin açımlayıcı faktör analizinde 2 madde (3, 12) iki faktöre birden yüklenip faktör yapısını bozduğu için analizden çıkartılıp tekrar faktör analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda üç faktörlü (güçlük, uyum, ortak zemin) bir yapı elde edilmiştir.

Kültürlerarası Etkileşim Algısı Ölçeği varimaks yöntemi ile döndürülmüş, açımlayıcı faktör analizi sonucunda aşağıda belirtilen üç faktörlü yapı elde edilmiştir:

Güçlük adı verilen 1. Faktörde 2, 5, 7, 8, 11, 13, 14 numaralı maddeler yer almaktadır ve bu faktör toplam varyansın %36'sını açıklamaktadır.

Uyum adı verilen 2. Faktörde 1, 4, 9, 15 numaralı maddeler yer almaktadır ve bu faktör toplam varyansın %14'ünü açıklamaktadır.

Ortak Zemin adı verilen 3. Faktörde 6 ve 10 numaralı maddeler yer almaktadır ve bu faktör de toplam varyansın %11'ini açıklamaktadır.

Bu analizler sonucu "Kültürlerarası Etkileşim Algısı Ölçeği"nin kültürlerarası etkileşimdeki algıyı ölçmek için geçerli bir ölçek olduğuna karar verilmiştir. Ölçeğin bu formu, 13 maddeden ve 3 faktörden oluşmaktadır. Ancak 3. Faktörün sadece 2 maddeden oluşması madde sayısı açısından ciddi bir sınırlılık olarak görüldüğünden bu faktör analizlere dahil edilmemiştir. Madde sayısı az olduğu için üçüncü faktör ölçekten çıkarıldıktan sonra yeniden faktör analizi yapılmış ve ayrıntılı sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 2. *Kültürlerarası Etkileşim Algısı Ölçeği Açımlayıcı Faktör Analizi Sonucu*

Faktör 1	Döndürülmüş Faktör Yük Değeri	Madde-Toplam Korelasyonu	Faktör 2	Döndürülmüş Faktör Yük Değeri	Madde-Toplam Korelasyonu
7	.868	.826	1	.713	.823
14	.772	.824	15	.644	.848
11	.756	.838	4	.611	.850
8	.724	.831	9	.501	.869
2	.661	.819			
13	.646	.820			
5	.601	.840			
Açıklanan Varyans: %35.92 Özdeğer: 3.95			Açıklanan Varyans: %19.74 Özdeğer: 2.17		
Tüm Ölçek için Cronbach-Alpha: .76					
KMO=0.77					
Barlett Küresellik Testi [$\chi^2 = 865,42$, $P < .01$]					

Verilerin Analizi

Kültürlerarası etkileşim algısının çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılmasında t-testi (Cinsiyet, medeni durum, Türkiye'de kalış süresi, gelinen ülke/bölge ve Türkiye'de oturduğu yer) ve tek yönlü ANOVA (Yaş, yerleşim birimi ve Türkiye'de bir-

likte ikamet ettiği kişi) istatistiği kullanılmıştır. Kültürlerarası etkileşim algısının yordayıcıları olan araştırma değişkenleriyle (Cinsiyet, medeni durum, Türkiye'de kalış süresi, gelinen ülke/bölge ve Türkiye'de oturduğu yer, yaş, yerleşim birimi ve Türkiye'de birlikte ikamet ettiği kişi) ilişkisinin belirlenmesi için çoklu regresyon analizi yapılmıştır.

BULGULAR

Kültürlerarası Etkileşim Algısı Ölçeği "güçlük" ve "uyum" alt boyut puanları ile ölçekten alınan toplam puan esas alınarak; yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim ortamında edindikleri ilk etkileşimleriyle ilgili deneyimlerinin cinsiyet, medeni durum, yaş, Türkiye'deki ikamet süresi, geldiği ülke, ülkesinde ikamet ettiği yerleşim birimi, öğrenim gördüğü alan, Türkiye'de nerede oturduğu ve Türkiye'de beraber ikamet ettikleri kişi değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır.

1. Kültürlerarası Etkileşim Algısının Etkileşimde Güçlük Alt Boyutu İle Demografik Değişkenlerin İlişkileri

Kültürlerarası Etkileşim Algısı Ölçeği'nin "güçlük" alt boyutundan alınan puanların çeşitli değişkenlere göre dağılımı ve puanların gruplar arasında farklılaşıp farklılaşmadığını gösteren istatistiksel değerler Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. Etkileşimde Güçlük Puanlarının Çeşitli Değişkenlere Göre Karşılaştırılması

Değişken	Düzyey	N	\bar{X}	S	sd	t
Cinsiyet	Kadın	80	28.33	9.68	190	.96
	Erkek	112	27.00	9.36		
Medeni Durum	Evli	18	26.83	7.34	190	.33
	Bekar	174	27.63	9.70		
Türkiye'de Kalış Süresi	1 yıl	175	27.68	9.48	190	.60
	2 yıl	17	26.23	9.78		
Gelinen Ülke / Bölge	Kafkasya	111	28.93	9.57	190	2.38*
	Avrupa	81	25.66	9.11		
Türkiye'de Oturduğu Yer	Ev	159	27.26	9.40	190	.939
	Yurt	33	28.96	9.94		

*P<.05

Tablo 3'te sunulan Etkileşimde Güçlük puanlarının çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız t testi sonuçları incelendiğinde, yalnızca gelinen ülke/bölge değişkenine göre gruplar arasında anlamlı fark olduğu [$t_{(190)} = 2.38$; $p < .05$] görülmektedir. Gelinen ülkeye/bölgeye göre grupların ortalamaları incelendiğinde, Kafkasya'dan gelenlerin ortalamasının ($\bar{X} = 28.93$), Avrupa'dan gelenlerin

ortalamasından ($\bar{X} = 25.66$) yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgu Kafkasya'dan gelenlerin etkileşimde daha fazla güçlük yaşadıklarını göstermektedir. Diğer değişkenlere göre ise anlamlı fark yoktur.

Kafkasya'dan gelen katılımcıların Avrupa'dan gelenlere göre etkileşimde daha fazla güçlük yaşamaları, beklentilerin ve genel tahminlerin tersine sonuç vermiştir. Bu bulgu, yeni gelen öğrencilerin dil konusunda ve genel ihtiyaçlarını karşılama konusunda deneyimsiz olmalarıyla açıklanabilir. Annaberdiyev'e (2006) göre yeni bir kültürle tanışmanın getirdiği sıkıntı, güvensizlik ve belirsizlik aşıkardır. Bu kültürle yaşamak yeni yetilerin, farklı bir düşünme biçiminin ve sorunları çözmeye yönelik yeni bir bakışın edinilmesini gerektirmektedir. Bu da zaman alıcı olabilmektedir.

Kültürlerarası Etkileşim Algısı Ölçeği'nin "güçlük" alt boyutundan alınan puanlar, yaş, yerleşim birimi ve birlikte ikamet edilen kişiye göre analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 4'de gösterilmiştir.

Tablo 4. Etkileşimde Güçlük Puanlarının Yaş, Yerleşim Birimi ve Birlikte İkamet Edilen Kişiye Göre Karşılaştırılması

Değişken	Düzyey	N	\bar{X}	S	sd	F	Anlamlı fark (Scheffe testi)
Yaş	1. 18 – 20 yaş	60	29.73	9.60	2, 189	3.22*	1 – 2.
	2. 21 – 22 yaş	71	25.56	9.54			
	3. 23 yaş ve üstü	61	27.73	8.97			
Yerleşim Birimi	1. Köy	20	29.30	10.70	2, 189	.61	-
	2. Kasaba	26	28.53	7.95			
	3. Şehir	146	27.14	9.59			
Birlikte İkamet Ettiği kişi	1. Kendi vatandaşı	80	28.53	8.81	3, 188	2.29	-
	2. T.C vatandaşı	31	24.16	8.63			
	3. Yalnız	22	25.54	8.37			
	4. Diğer	59	28.76	10.80			

*P<.05

Tablo 4'da sunulan tek yönlü ANOVA sonuçları incelendiğinde sadece yaş değişkenine göre gruplar arasında anlamlı fark olduğu [$F_{(2,189)} = 3.22$; $p < .05$] görülmektedir. Farkın kaynağını bulmak üzere uygulanan Scheffe testi sonuçları incelendiğinde 1.18-20 yaş ve 2.21-22 yaş farklarının anlamlı olduğu belirlenmiştir. Diğer değişkenlere göre ise anlamlı fark yoktur.

Yaşın ilerlemesi kültürel deneyimlerin artması ve o kültüre daha çok uyum sağlama anlamına gelmektedir. Bunun da etkileşimde güçlüğün azalması için bir etken olduğu söylenebilir. Ancak, Poyrazlı, Arbona, Bullington ve Pisecco (2001) tarafından yapılan araştırmada, genç yaştaki öğrencilerin daha yaşlı öğrencilere göre daha iyi uyum sağladıkları saptanmıştır. Araştırmacılar bu durumu, genç yastaki öğrencilerin daha kolay uyum sağlayabildikleri, yaşlı öğrencilerin ise değerleri, il-

gileri ve gelenekleri biçimlenmiş olduğundan çok zor değişim yaşadıkları ve beraberinde pek çok uyum probleminin olabileceği şeklinde yorumlamaktadırlar.

2. Kültürlerarası Etkileşim Algısının Etkileşimde Uyum Alt Boyutunun Demografik Değişkenlerle İlişkileri

Kültürlerarası Etkileşim Algısı Ölçeği'nin "etkileşimde uyum" alt boyutundan alınan puanların çeşitli değişkenlere göre dağılımı ve puanların gruplar arasında farklılaşp farklılaşmadığını gösteren istatistiksel değerler Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5. Etkileşimde Uyum Puanlarının Çeşitli Değişkenlere Göre Karşılaştırılması

Değişken	Düzyey	N	\bar{X}	S	sd	t
Cinsiyet	Kadın	80	16.80	4.77	190	.91
	Erkek	112	16.17	4.50		
Medeni Durum	Evli	18	16.11	3.04	190	.31
	Bekar	174	16.47	4.75		
Türkiye'de Kalış Süresi	1 yıl	175	16.26	4.54	190	1.63
	2 yıl	17	18.17	5.13		
Gelinen Ülke / Bölge	Kafkasya	111	17.86	4.73	190	5.36*
	Avrupa	81	14.48	3.66		
Türkiye'de Oturduğu Yer	Ev	159	16.28	4.61	190	1.01
	Yurt	33	17.18	4.67		

*P<.05

Tablo 5'te sunulan Etkileşimde Uyum puanlarının çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız t testi sonuçları incelendiğinde, yalnızca gelinen ülke/bölge değişkenine göre gruplar arasında anlamlı fark olduğu [$t_{(190)} = 5.36$; $p < .05$] görülmektedir. Gelinen ülkeye/bölgeye göre grupların ortalamaları incelendiğinde, Kafkasya'dan gelenlerin ortalamasının ($\bar{X} = 17.86$), Avrupa'dan gelenlerin ortalamasından ($\bar{X} = 14.48$) yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgu Kafkasya'dan gelenlerin etkileşimde daha fazla uyumlu olduklarını göstermektedir. Diğer değişkenlere göre ise anlamlı fark yoktur.

Kafkasya, gerek tarihi gerekse kültürü ile Türkiye'ye ve Türk toplumuna uzak olmayan, içinde barındırdığı etnik unsurları aracılığıyla Türkiye ve Türk Dünyası ile akrabalık bağları taşıyan bir bölgedir (Tavkul, 2009). Türkiye, Türk cumhuriyetlerinin önemi ve bu ülkelerle dil, din, tarih ve kültür yakınlığı nedeniyle, bölgeye yönelik olarak çok önemli çabalar içindedir (DPT, 1995). Kafkasya'dan gelen öğrencilerin Türk kültürüne, yaşam tarzına ve Türkiye'deki insanların iletişim tarzlarıyla benzer kabullere sahip oldukları için, Avrupa'dan gelen öğrencilere göre daha rahat uyum sağlayabildiği söylenebilir.

Gelinen ülke aynı zamanda eğitim gördükleri grubu belirlemektedir. Kafkasya'dan gelen öğrenciler Tömer grubunda, Avrupa'dan gelen öğrenciler ise Erasmus değişim programı grubunda olup eğitim görenlerden oluşmaktadır.

Tömer'de dil eğitimi gören yabancı öğrencilerin çoğu Türkî Cumhuriyetlerden geldiği için, bu öğrencilerin Türk diline, Erasmus programıyla gelenlere göre daha yatkın oldukları söylenebilir. Bu yüzden de onların uyum konusunda daha avantajlı oldukları söylenebilir. Ayrıca Erasmus öğrencilerinin geldiği Batılı ülkelerde genellikle bireyselci kültürün daha başat olması da bu sonuca yol açmış olabilir. Bireyselci kültürden gelen öğrenciler, Batıya göre daha kolektivist bir kültüre sahip olan Türkiye'de kendilerini yeteri kadar rahat hissetmemiş olabilirler. Kültürlerarası farklılaşmalar konulu araştırmalarda sıklıkla atıf yapılan Hofstede'in, bireycilik-toplumculuk boyutu, bireyin çevreye yönelişinde kişisel amaçlarını ön planda tutması ve "ben" merkezli bir yaşam biçimine yönelmesi ya da ortak amaçların öncelik kazandığı, "biz" anlayışı ve işbirliğine yatkınlığı ile tanımlanabilecek davranış ve tutumları kapsar. Ortaklaşa davranışçılık (kolektivizm), sıkı toplumsal etkileşimleri anlatmaktadır. İnsanlar, içinde etkinlik gösterdikleri grupları ve örgütleri diğerlerinden ayrı tutarlar. Bu gruplar üyelerini kollar, karşılığında da sadakat bekler (Sığır, 2006). Bu nedenle, Erasmus programı ile Batılı ülkelerden gelen öğrenciler daha az uyum puanı almış olabilirler.

Kültürlerarası Etkileşim Algısı Ölçeği'nin "etkileşimde uyum" alt boyutundan alınan puanlar, yaş, yerleşim birimi ve birlikte ikamet edilen kişiye göre analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 6'de gösterilmiştir.

Tablo 6. *Etkileşimde Uyum Puanlarının Yaş, Yerleşim Birimi ve Birlikte İkamet Edilen Kişiye*

Göre Karşılaştırılması

Değişken	Düzyey	N	\bar{X}	S	sd	F	Anlamli fark (Scheffe testi)
Yaş	1. 18 – 20 yaş	60	17.88	5.21	2, 189	8.53*	1 – 2 2 – 3
	2. 21 – 22 yaş	71	14.77	4.35			
	3. 23 yaş ve üstü	61	16.95	3.67			
Yerleşim Birimi	1. Köy	20	16.70	4.01	2, 189	.52	-
	2. Kasaba	26	17.23	4.85			
	3. Şehir	146	16.26	4.66			
Birlikte İkamet Ettiği kişi	1. Kendi vatandaşı	80	15.73	3.63	3, 188	2.80*	4 - 2
	2. T.C vatandaşı	31	15.61	5.10			
	3. Yalnız	22	16.40	5.34			
	4. Diğer	59	17.83	5.04			

*p < .05

Tablo 6'da sunulan Etkileşimde Uyum puanlarının çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılmasına ilişkin tek yönlü ANOVA sonuçları incelendiğinde yaş [$F_{(2,189)} = 8.53; p < .05$] ve birlikte ikamet edilen kişi [$F_{(3,188)} = 2.80; p < .05$] değişkenlerine göre

anlamli fark olduğu görölmektedir. Farkın kaynağını bulmak üzere uygulanan Scheffe testi sonuçları incelendiğinde 1.18-20 yaş ve 2.21-22 yaş; 2.21-22 yaş ve 3.23 yaş ve üstü farklarının anlamli olduğu belirlenmiştir. Yerleşim birimi değişkenine göre ise anlamli fark yoktur.

18-20 yaş grubunun yeni gelen öğrencilerden oluşması nedeniyle sosyal çevreye katılım çabası içinde olması, 21-22 yaş grubunun kendini analiz etme (Kültürü sorgulama, kabullenme veya reddetme) aşamasında iletişim zorluğu yaşadığı, 23-24 yaş grubunun diğer iki gruba göre daha çok deneyim kazanmış olması nedeniyle uyum sağladığı söylenebilir. Ama Yeşildağ'ın (2008) yaptığı araştırmada tam tersi sonuçlar alınmıştır. Araştırmaya göre, 16-25 yaş arasındaki katılımcıların Avusturya toplumuna uyum sorunu yaşama oranları 35 yaş ve üzeri olanlara göre daha düşüktür. Yaşı ileri olanların uyum sorununun gençlere göre daha fazla olduğu görölmektedir.

Tablo 6'da bireylerin Türkiye'de beraber ikamet ettikleri kişi değişkenine bakıldığında, "diğer" seçeneğini işaretleyen katılımcıların puanları Türklerle yaşayan katılımcılara göre anlamli biçimde yüksek bulunmuştur. Diğer seçeneğini işaretleyen katılımcılar, ailesiyle ve karma (örneğin, bir Azeri, bir Filistinli, bir Kazak ve bir Türk'le birlikte yaşamak gibi veya ailesiyle yaşamak gibi) olarak yaşayanlardır.

Bireylerin beraber ikamet etmesi, aynı zorlukları yaşayan benzer kabullere sahip insanların beraber yaşadıkları zaman birbirlerini daha çok anladıkları, etkileşimde kendilerini rahat hissettikleri için uyumlarının arttığı şeklinde yorumlanabilir. Jandt (1993) da aynı kültürde yaşayan bireylerin nasıl düşünmesi, davranması ve iletişimde bulunması gerektiği konusunda benzer kabullere sahip olması gerektiğini belirtmektedir. Bu bireyler bu kabullere göre hareket etme eğilimindedir.

3. Kültürlerarası Etkileşim Algısı İle Demografik Değişkenlerin İlişkileri

Katılımcıların etkileşim algısından aldıkları toplam puanların, cinsiyet, medeni durum, yaş, Türkiye'deki ikamet süresi, geldiği ülke, ülkesinde ikamet ettiği yerleşim birimi, Türkiye'de oturduğu yer ve Türkiye'de beraber ikamet ettikleri kişi değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmış ve sonuçlar Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7. Etkileşim Algısı Puanlarının Çeşitli Değişkenlere Göre Karşılaştırılması

Değişken	Düzy	N	\bar{X}	S	sd	t
Cinsiyet	Kadın	80	45.13	12.83	190	1.07
	Erkek	112	43.17	12.12		
Medeni Durum	Evli	18	42.94	7.58	190	.37
	Bekar	174	44.10	12.83		
Türkiye'de Kalış Süresi	1 yıl	175	43.95	12.34	190	.14
	2 yıl	17	44.41	13.63		
Gelinen Ülke / Bölge	Kafkasya	111	46.80	12.86	190	3.79*
	Avrupa	81	40.14	10.73		
Türkiye'de Oturduğu Yer	Ev	159	43.54	12.39	190	1.09
	Yurt	33	46.15	12.55		

*P<.05

Tablo 7’de sunulan Etkileşimde Algısı puanlarının çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız t testi sonuçları incelendiğinde, yalnızca gelinen ülke/bölge değişkenine göre anlamlı fark olduğu [$t_{(190)} = 3.79; p<.05$] görülmektedir. Gelinen ülkeye/bölgeye göre grupların ortalamaları incelendiğinde, Kafkasya’dan gelenlerin ortalamasının ($\bar{X} = 46.80$), Avrupa’dan gelenlerin ortalamasından ($\bar{X} = 40.14$) yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgu Kafkasya’dan gelenlerin etkileşim algısının daha fazla olduğunu göstermektedir. Diğer değişkenlere göre ise anlamlı fark yoktur.

Kafkasya’dan gelen katılımcıların etkileşim algısı puanlarının, Avrupa’dan gelenlere göre yüksek oluşundan, benzer kültürlerin uyumu kolaylaştırdığı sonucu çıkarılabilir. Şolohov’a (2002) göre Türk Cumhuriyetlerinin Türkiye ile kültürel ve tarihsel açıdan benzer şeyleri paylaşıyor olmasının, Türk Cumhuriyetleri öğrencilerinin Türkiye’de psikolojik uyum sağlama süreçlerini hızlandırdığı da düşünülebilir.

Kültürlerarası Etkileşim Algısından aldıkları toplam puan yaş, yerleşim birimi ve birlikte ikamet edilen kişiye göre analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8. Etkileşim Algısı Puanlarının Yaş, Yerleşim Birimi ve Birlikte İkamet Edilen Kişiye

Göre Karşılaştırılması

Değişken	Düzy	N	\bar{X}	S	sd	F	Anlamli fark (Scheffe testi)
Yaş	1. 18 – 20 yaş	60	57.23	14.85	2, 189	6.01*	1 – 2.
	2. 21 – 22 yaş	71	50.16	12.05			
	3. 23 yaş ve üstü	61	54.77	11.47			
Yerleşim Birimi	1. Köy	20	55.70	13.22	2, 189	.68	-
	2. Kasaba	26	54.80	12.84			
	3. Şehir	146	53.41	13.18			
Birlikte İkamet Ettiği kişi	1. Kendi vatandaşı	80	53.41	11.84	3, 188	2.30	-
	2. T.C vatandaşı	31	50.48	12.49			
	3. Yalnız	22	52.59	13.54			
	4. Diğer	59	56.64	14.56			

*P<.05

Tablo 8'de sunulan Etkileşimde Algısı puanlarının çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılmasına ilişkin tek yönlü ANOVA sonuçları incelendiğinde sadece yaş değişkenine göre anlamlı fark olduğu [$F_{(2,189)} = 6.01$; $p < .05$] görülmektedir. Farkın kaynağını bulmak üzere uygulanan Scheffe testi sonuçları incelendiğinde 1.18-20 yaş ve 2.21-22 yaş farklarının anlamlı olduğu belirlenmiştir. Diğer değişkenlere göre ise anlamlı fark yoktur.

Alanyazında yaşla kültürel uyumun doğru orantılı olduğu görülmektedir. 18-20 yaş grubu katılımcıların etkileşim algısının, üst yaş gruplarına göre daha yüksek olması bu konudaki araştırmalardan farklı bir sonuç vermiştir. Poyrazlı ve diğerlerinin (2001), Amerika'daki Türk öğrenciler üzerinde yapmış oldukları çalışmada ise genç yaştaki öğrencilerin yaşı büyük olanlara göre daha iyi uyum sağladıkları bulunmuştur. Bu durum; genç yaştaki öğrencilerin daha kolay uyum sağlayabildikleri, yaşlı öğrencilerin ise değerleri, ilgileri ve gelenekleri biçimlenmiş olduğundan çok zor değişim yaşadıkları ve beraberinde pek çok uyum problemiyle karşılaşabildikleri şeklinde yorumlanmıştır.

Tablo 9. Kültürlerarası Etkileşim Algısı Ölçeği Çoklu Regresyon Analizi

Model		B	Sd Hata	β	t	p	R	R ²	F	P
1	Sabit	53,455	2,643		20,227	0,000	0,265	0,07	14,361	0,000
	Ülkeniz	-6,654	1,756	-0,265	-3,790	0,000				
2	Sabit	56,670	3,071		18,450	0,000	0,300	0,090	9,314	0,000
	Ülkeniz	-7,440	1,785	-0,296	-4,167	0,000				
	Cinsiyet	-3,593	1,788	-0,143	-2,009	0,046				

Güçlük ve uyum boyutundan oluşan Kültürlerarası Etkileşim Algısı Ölçeği'nin toplam puan sonucuna uygulanan çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre, geldikleri ülke ve cinsiyet değişkenlerinin kültürlerarası etkileşimdeki algıyı yordadığı saptanmıştır. Regresyon tablosuna baktığımızda açıklanan varyansın %9 olduğunu görülmektedir. Cohen'in (1988) $f^2 = R^2/(1-R^2)$ formülüne göre etki büyüklüğü hesaplandığında sonucun f^2 değerinin 0.099 olduğu bulunmuş ve bu değer, küçük ve orta etki büyüklüğü değerleri arasında olup ($0.15 > f^2 > 0.02$), orta etki büyüklüğüne daha yakındır.

Tartışma

Çalışmanın verilerinin değerlendirilmesinde öncelikle ölçeğin faktör yapısının ve iç-tutarlılık katsayılarının incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmadaki açıklayıcı faktör analizi sonuçlarına göre iki faktör toplam varyansın %55.66'sını açıklamaktadır. Bunun %35.92'sini ilk faktör, %19.74'ünü ise ikinci faktör açıklamaktadır. İlk faktör .55'ten yüksek yedi maddeden oluşmaktadır. İkinci faktör ise .55'ten yüksek dört maddeden oluşmaktadır.

Chen (2002)'in yaptığı çalışmada ise üç faktör bir araya geldiğinde toplam varyansın %64'ünü açıkladığı görülmüştür. İlk faktör toplam varyansın %45.1'ini, ikinci faktör %9.5'ini açıklamaktadır. İlk faktör .55'ten yüksek altı maddeden, ikinci faktör .55'ten yüksek beş maddeden oluşmaktadır.

Chen (2002)'in yaptığı çalışmada üçüncü faktör .55'ten yüksek üç maddeden oluşmakta ve toplam varyansın %8,4'ünü açıklamaktadır. Bu çalışmada ise üçüncü faktör toplam varyansın %11'ini açıklamakta .55'ten yüksek iki maddeden oluşmaktadır. Ancak üçüncü faktörün iki maddeden oluşması madde sayısı açısından ciddi bir sınırlılık olarak görüldüğünden, uzman görüşü alınarak bu faktör analizlere dahil edilmemiştir. Yani Chen (2002) ölçeği üç faktörlü ve genel toplam puanı ile kullanmıştır.

Bu çalışmada Türkçeye uyarlanmış 11 maddelik ölçeğin Cronbach-Alpha iç tutarlılık katsayısı .76 olarak tespit edilmiştir. Chen (2002)'nin yaptığı çalışmada ise 15 maddelik bir ölçek için Cronbach-Alpha iç tutarlılık katsayısı .92 olarak bulunmuştur. Uyarlama çalışmasındaki iç tutarlılık katsayısının orjinal ölçeğe göre düşük olduğu görülmektedir. Ama literatürde belirtilen bilgiler doğrultusunda iç tutarlılık katsayısının (.76) yeterli düzeyde olduğu söylenebilir. Kültürlerarası Etkileşim Algısı Ölçeği'ni oluşturan maddelerin istendik özelliklerde olması, bu ölçeğin Türkiye'de bireylerin kültürlerarası etkileşim algısını belirlemede kullanılabileceğini göstermektedir.

İnsanların bir arada yaşamaları etkileşimi kaçınılmaz kılmaktadır. Bireyler ve toplumlar birbirlerinden etkilenmekte, gelişen her türlü yeniliğe uyum sağlamaya çalışmaktadırlar. İnsanlar doğduktan sonra ilk etkileşimlerini aileden, sonra eğitim kurumlarından, daha sonra da içinde yaşadıkları toplumların sosyal ve kültürel yapısından almaktadırlar. Yeryüzünde toplumların ilişki ve etkileşimleri

gerekli olduğu kadar kaçınılmaz da olmaktadır. Bu en çok da günümüz toplumları için geçerlidir. İnsanlar ve toplumlar kaçınılmaz bir ilişki içindedir. Bu zorunlu ilişki her türlü etkileşimi (interaction) beraberinde getirmektedir (Doğan, 2000).

Araştırma sonuçlarında gelinen ülke değişkenine göre etkileşimde güçlük, etkileşimde uyum ve etkileşim algısı boyutlarında farklılaşma yaşanmaktadır. Genel tahminlerin dışında çıkan sonuçlardan biri, Kafkasya'dan gelen katılımcıların etkileşimde güçlük puanlarının yüksek çıkması ile ilgilidir. Neden olarak yeni gelen öğrencilerin dil ve genel ihtiyaçlarını karşılama konusunda deneyimsiz oldukları ve yaşadıkları güçlüklerden kaynaklandığı söylenebilir. Üniversite eğitimi veya göç gibi çeşitli nedenlerle aynı ülke içerisinde yer değiştiren bireyler dahi bir uyum sorunu yaşarken, bir başka ülkeden gelen bireylerin bu veya buna benzer sorunları yaşamayacakları düşünülemez (Otrar vd. 2001). Çünkü her toplumun bir kültürü vardır ve bir kültürden diğer kültüre geçen birey, uyum problemleri ile karşılaşmaktadır. İnsanın içinde doğduğu kültürden farklı bir kültürü benimseme süreci kolay değildir.

Bunun yanında Kafkasya'dan gelen öğrencilerin etkileşimde uyum ve etkileşim algısı puanları da yüksek çıkmıştır. Kafkasya'dan gelen öğrencilerin Türk kültürüne, yaşam tarzına ve Türkiye'deki insanların iletişim tarzlarıyla benzer kabullere sahip oldukları için, Avrupa'dan gelen öğrencilere göre daha rahat uyum sağlayabildiği söylenebilir. Tavkul'a (2009) göre Kafkasya, gerek tarihi gerekse kültürü ile Türkiye'ye ve Türk toplumuna uzak olmayan, içinde barındırdığı etnik unsurları aracılığıyla Türkiye ve Türk Dünyası ile akrabalık bağları taşıyan bir bölgedir.

Yaş değişkeni açısından incelendiğinde; etkileşimde güçlük, etkileşimde uyum ve etkileşim algısı boyutlarında farklılaşma olduğu gözlenmiştir. Etkileşimde güçlük ve etkileşim algısı boyutlarında 18-20 yaş ve 21-22 yaş farklılaşırken, etkileşimde uyum boyutunda hem 18-20 yaş/21-22 yaş hem de 21-22 yaş/23 yaş ve üstü farklılaştığı görülmektedir. Yaşın ilerlemesi kültürel deneyimlerin artması ve o kültüre daha çok uyum sağlama anlamına gelmektedir. Bu da etkileşimde güçlüğü azalması için bir etken olduğu söylenebilir. 18-20 yaş grubunun yeni gelen öğrencilerden oluşması nedeniyle sosyal çevreye katılım çabası içinde olması, 21-22 yaş grubunun kendini analiz etme (Kültürü sorgulama, kabullenme veya reddetme) aşamasında iletişim zorluğu yaşadığı, 23-24 yaş grubunun diğer iki gruba göre daha çok deneyim kazanmış olması nedeniyle uyum sağladığı söylenebilir.

Alanyazına bakıldığında yaşla etkileşimde uyumun doğru orantılı olduğu görülmektedir. Ancak bu araştırmada 18-20 yaş grubu katılımcıların uyumlarının, üst yaş gruplarına göre daha yüksek olması bu konudaki araştırmalardan farklı bir sonuç vermiştir. Lysgard'ın (1955; Akt: Güçlü, 1996) yaklaşımına göre yabancı bir kültürde yaşayan öğrencilerin o ülkeye uyumu "U-Eğrisi" ile açıklanmaya çalışılmaktadır. Bu görüşe göre uyumun üç aşaması vardır. Bu aşamaların her biri gelinen ülkeye uyumun derecesini belirlemektedir. İlk aşama boyunca öğrenciler, ülkeye uyum sürecini pozitif yönde görmekte, başarılı ve rahat olduklarını belirtmekteyken; kriz aşaması denilen ikinci aşamada öğrenciler, negatif düşüncelerle

kendilerini uyumsuz, yalnız ve mutsuz hissetmektedirler. Son aşamada ise öğrenciler tekrar pozitif anlamda başarılı bir uyum dönemi geçirmektedirler.

Katılımcıların Türkiye’de birlikte ikamet ettikleri kişi değişkenine bakıldığında sadece etkileşimde uyum puanlarına göre bir farklılaşma olduğu görülmektedir. Etkileşimde güçlük ve etkileşim algısı puanlarıyla değişken arasında herhangi bir farklılaşma saptanmamıştır. Katılımcıların Türklerden daha çok diğer yabancılarla ve ailesiyle aynı ortamı paylaşmak, birlikte ikamet etmek istediği görülmektedir. Bunun da sebebi benzer kabullere sahip ve benzer zorlukları yaşayan bireylerin birbirini anlama olasılığının yüksek olmasından kaynaklanabilir. Jandt (1993) da aynı kültürde yaşayan bireylerin nasıl düşünmesi, davranması ve iletişimde bulunması gerektiği konusunda benzer kabullere sahip olması gerektiğini belirtmektedir. Bu bireyler bu kabullere göre hareket etme eğilimindedir.

Regresyon analizinde bireylerin cinsiyet faktörlerinin kültürlerarası etkileşimde algıyı yordadığı görülmektedir. Kim ve ark.’nın (2001) çalışması da bu sonucu desteklemektedir. Kadınların yeni girdikleri grupta kendi kültürel özelliklerini devam ettirirken, yeni kültürel grupla da etkileşime girme eğiliminde oldukları tespit edilmiştir.

Yabancı öğrencilerin geldiği ülke faktörünün de kültürlerarası etkileşimde algıyı yordadığı görülmektedir. Kafkasya’daki ülkeler, Türk kültürüne daha yakın olan akraba topluluklardan gelen öğrencilerden oluşmaktadır. Dolayısıyla bu gruptan gelen öğrencilerin kültürlerinin Türk kültürüne benzerliği, bütünleşmeyi artırmaktadır şeklinde yorumlanabilir. Karaoğlu (2007) da yaptığı çalışmada kültür benzerliğinin uyumdaki olumlu etkisini doğrulamıştır. Benzer bir şekilde Bektaş ve diğerlerinin (2006) yaptıkları çalışmada, uluslararası öğrencilerin Türkiye’ye uyum sağlamalarında, kültürel benzerliğin olumlu etkisinin olduğu bulunmuştur.

Öte yandan bireylerin farklı bir toplumda yaşaması için bir çok özelliğe karşılıklı olarak sahip olması gerekmektedir. Bunlar: Önyargısız olma, empati kurma, esnek olma, farklılıkları kabullenme vb. gibi. Gökmen’e (2005) göre, uyum başka bir kültürü algılama ve algılanan kültüre uyum sağlamaya çalışmak anlamına gelmektedir. Farklı kültürlere ait görüşleri tanıyarak bu görüşlere uyum sağlayabilme özelliğine sahip bireyler empati yeteneğine ve geniş bir dünya görüşüne de sahiptirler. Kendilerini diğer insanların yerine koyarak uyum sağlamaya çalışırlar. Uyum sürecindeki kişi, etkili iletişim sağlayabilmek için davranışlarını değiştirme eğiliminde olur.

Kaynakça;

Annaberdiyev, D. (2006). Türkiye'de Eğitim Gören Türk Cumhuriyetleri ve Türk Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Yardım Arama Tutumları, Psikolojik İhtiyaçları ve Psikolojik Uyumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Bektaş, Y., Kocabaş, Ö.E., & Annaberdiyev, D. (2006, 11-15 Temmuz). Psychological adaptation and acculturation of the international students in Turkey. 18th International Congress of the International Association for Cross-Cultural Psychology'de bildiri olarak sunuldu, Spetses adası, Yunanistan.

Cai, D.A., & Rodriguez, J.I. (1996). Adjusting to Cultural Differences: The Intercultural Adaptation Model. *Intercultural Communication Studies* VI: 2.

Chen, L. (2002). Perceptions of Intercultural Communication and Communication Satisfaction. *Communication Reports*. Vol. 15, issue 2. Web: EBSCOhost veri tabanından 10 Ocak 2008'de alınmıştır.

Cohen, J. (1988). *Statistical Power Analysis For The Behavioral Sciences*. Lawrence Erlbaum Associates.

Devlet Planlama Teşkilatı. (1995). *Dünyada Küreselleşme ve Bölgesel Entegrasyonlar (At, Nafta, Pasifik) ve Türkiye (At, Efta, Kei, Türk Cumhuriyetleri, İslam Ülkeleri, Eco) İlişkileri Özel İhtisas Komisyonu. Türkiye - Türk Cumhuriyetleri İlişkileri Raporu Özeti*. Ankara, Devlet Planlama Teşkilatı.

Doğan, İ. (2000). *Sosyoloji. Kavramlar ve Sorunlar*. Ankara: Sistem Yayıncılık.

Fraenkel, J.R., & Wallen, N.E. (2006). *How to design and evaluate research in education*. New York: McGraw-Hill International Edition.

Gökmen, M.E. (2005). Yabancı Dil Öğretiminde Kültürlerarası İletişimsel Edinç. *Dil Dergisi*,128, 69-77.

Gudykunst, W.B. (1983). Uncertainty reduction and predictability of behavior in low- and high-context cultures. *Communication Quarterly*, 31, 49-55.

Gudykunst, W.B., Chua, E., & Gray, A. (1987). Cultural similarities and uncertainty reduction process. In M. McLaughlin (Ed.), *Communication Yearbook 10* (pp. 456-469). Newbury Park, CA: Sage.

Gudykunst, W.B., Yoon, Y.C., & Nishida, T. (1987). The influence of individualism and collectivism on the perceptions of communication in ingroup-outgroup relationships. *Communication Monographs*, 54, 295-306.

Güçlü, N. (1996). Yabancı Öğrencilerin Uyum Problemleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,12, 101-110.

Hair, J. F., Anderson, R. E., Tatham, R.L., & Black, W, C. (1995). *Multivariate data analysis with readings* (4th edition). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Hubbert, K.N., Guerrero, S.L., & Gudykunst, W.B. (1999). Intergroup communication overtime. *International Journal of Intercultural Relations*, 23, 13–46.

Jandt, F.E. (1993). *Intercultural Communication: An Introduction*, Sage Publication, USA.

Karaoğlu, F. (2007). *Yabancı Uyrıklı Öğrencilerde Uyma Davranışı: Tömer Örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Karasar, N. (1984). *Araştırmalarda rapor hazırlama*. Ankara: Hacettepe Taş Yayıncılık.

Knapp, M., Ellis, D., & Williams, B. (1980). Perceptions of communication behavior associated with relationship terms. *Communication Monographs*, 47, 262–278.

Kim, C., Laroche, M., & Tomiuk, A.M. (2001). A Measure Of Acculturations Of Italian Canadians: Scale Development And Construct Validation. *International Journal Of Intercultural Relations*, 25, 607–637.

Kim, J., & Mueller, C. W. (1978). *Factor analysis: Statistical methods and practical issues*. Beverly Hills, CA: Sage.

Otrar, M., Ekşi, H., Dilmaç, B., & Şirin, A. (2002). Türkiye’de öğrenim gören Türk ve akraba topluluk öğrencilerinin stres kaynakları, başa çıkma tarzları ile ruh sağlığı arasındaki ilişki üzerine bir araştırma. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (2), 477–499.

Poyrazlı, S., Arbona, C., Bullington, R., & Pisecco, S. (2001). Adjustment issues of Turkish college students studying in the United States. *College Student Journal*, 35 (1), 52–62.

Samovar, L.A., & Porter, R.E. (1991). *Intercultural Communication: A Reader*, Wadsworth Publishing Company, USA.

Sencer, M. (1989). *Toplumbilimlerinde yöntem*. İstanbul: Beta Basım.

Sığırı, Ü. (2006). *Japonların Kültürel Özellikleri Bağlamında; Yönetmel, Ekonomik ve Sosyal Süreçlerinin Analizi*. İstanbul Ticaret Odası Sosyal Bilimler Dergisi, 5, 29–47.

Stephan, W., & Stephan, C. (1985). Intergroup anxiety. *Journal of Social Issues*, 41, 157–166.

Şahin, M.E. (2001). *Kültür Şoku Hakkında Analitik Yaklaşımlar ve Ampirik Veriler: ABD’de Öğrenim Gören Bir Türk Öğrenci Grubu Üzerine Niteliksel Bir İnceleme*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Şolohov, İ.A. (2002). *Psiholojiçeskiye osobennosti adaptatsii uçaseysya molod-*

yoji za rubejom [Yurtdışında öğrenim gören gençlerin psikolojik uyum özellikleri].
Doktorskaya nauçnaya rabota, Moskovskiy Pedagogičeskiy Gosudarstvenniy Uni-
versitet, Moskva.

Tavkul, U. (2009). Kafkasya'da Kültürel Etkileşim. Türk Dil Kurumu: Ankara.

Yeşildağ, E. (2008). Avrupa'da Yaşayan Türklerin Aile Yapıları ve Entegrasyon
(Uyum) Sorunları (Avusturya Örneği). Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Ens-
titüsü, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Afyon.

